

ZVEZDA PADAJČA IN PADEC MEJE

avtorja Roberto Covaz

PRVA SLIKA

(vojna v Sloveniji junija 1991)

Tolmači: Lina in Licia, Goričanki

LINA (razburjeno se premika po odru, glasno): Hitro, hitro, hitro. Pojdite do Borgo Castello, da vidite, kaj se dogaja. V Rožni Dolini, kmalu za mejo Casa Rossa, se strelja. vojna je.

LICIJA (priteče): Vojna? Moj bog, res je. Poglej tja, tanki so tam. In vojaki streljajo nanj. Kaj se dogaja Devica Marija?

LINA: In kaj ne veš, da je v Yugu vse v zmešnjavi. Slovenci so želeli samostojnost: na referendumu so vsi glasovali za avtonomno državo. Toda Beograd želi to preprečiti. Ni važno, kdo je zmagal na referendumu.

LICIA: In če zgreši strel, bo kanonada priletela vse do Piazza Vittoria. Tudi pod Titom Jugoslavija ni bila tako strašna.

LINA: Naša policija je blokirala dostop z ulice Via Alviano, trg Casa Rossa je izoliran. Via Giustiniani je zapuščena, revni so ljudje, ki tam živijo.

LICIJA: Na prehodu Rafut se je spet pojavila bodeča žica. Na trgu Piazza Transalpina in Via San Gabriele na ulici ni niti psa.

LINA: Goričani so polni strahu. Povedal sem mi, da se je več kot ena oseba šla skrivat v predor Bombi, kot med našo drugo svetovno vojno.

LICIJA: Ali je mogoče, da naša Gorica ni nikoli minila? Ta meja iz '47 je res prekletstvo. Danes je delček obdobja hladne vojne.

LINA (v telovniku): Prav imaš. Čeprav je junij, je danes zelo mrzlo.

LICIJA (netolažljivo zmaje z glavo in pogleda prijateljico): Kakšna sramota je ta baba. Obala reče monada tudi v dramatičnih trenutkih, kot je ta (nato se obrne k prijateljici): pojdi govoriti o hladni vojni, ne pojdi reči, da je hladno. Pravzaprav je ta večer, petek, 28. junija 1991, tukaj v Gorici še posebej vroče.

LINA: Ampak poslušaj me Licia, mogoče ni pravi čas, da te vprašam kaj takega, ampak nikoli nisem razumela, kaj je bila hladna vojna.

LICIA: Nisem presenečena, Lina, toliko je stvari, ki jih nikoli nisi razumela. Ampak kako srečen si, da brez prevelikih skrbi v glavi živiš ta srečna leta.

PRVA SLIKA BIS

Tolmača: dva pripovedovalca A in B

O: 28. junij je pomemben datum za prebivalce nekdanje Jugoslavije, še posebej za Srbe. Gre namreč za Vidovan dan, obletnico srbskega poraza nad Turki na Črnem polju leta 1389, pa tudi atentata na nadvojvodo Franca Ferdinanda v Sarajevu leta 1914, s katerim se je začela prva svetovna vojna.

, Končano

B: 28. junija 1991 je slovenska osamosvojitvena vojna dosegla vrata Gorice. Začelo se je po razglasitvi neodvisnosti, ki jo je prejšnji dan sprejel slovenski parlament, in pomeni začetek konca Socialistične federativne republike Jugoslavije. V konfliktu je umrlo 65 ljudi, večinoma vojakov jugoslovanske vojske, pa tudi civilistov in deset tujih državljanov.

O: 23. decembra 1990 je bil izveden referendum o osamosvojitvi Slovenije od Jugoslavije. 88,5 % volivcev se je izreklo za vzpostavitev suverene države. Vendar se je program osamosvojitve uresničil šele šest mesecev pozneje, 21. junija 1991.

B: V tistih burnih dneh pred 30 leti je prebivalstvo Gorice s tesnobo doživljalo razplet vojnih dogodkov v strahu za usodo svojih sosedov, pa tudi zase. 28. junija zvečer so na mejnem prehodu Rožna dolina – Rdeča hiša izbruhnili hudi spopadi med JLA in slovenskimi specialnimi enotami.

O: Slovenci so zmagali, uspeli so uničiti dva zvezna tanka in obvladati še tri. Bitka je povzročila štiri žrtve.

Okoli petdeset vojakov se je predalo slovenski teritorialni obrambi.

Ranjenih je bilo več deset pripadnikov zvezne vojske, nekateri so se zdravili v goriški bolnišnici.

DRUGA SLIKA

(sestanek med Cossigo in Kučanom leta 1991)

Tolmači Lina in Licia

LINA: Torej Licia, si želela rešiti hladno vojno? Zdaj ti bom razložil...

LICIJA: Ja, hvala, ampak počakaj, da ti nekaj povem, preden grem ven. glavo.

LINA: Ah, nisem vedela, da imaš glavo ...

LICIA: Bila sem na Via San Gabriele 3. novembra 1991. Videla sem ga, bila sem mu blizu, kot ti in jaz zdaj. Spominjam se, kot bi bilo danes. Bil je tudi čeden moški, če hočete ... z brado, ki je bila malo pobeljena kot smukec.

LINA: Oh, Licia, kako navdušujoč govor. Ko poslušam vaše zgodbe, me boli glava ali pa me udari z noge na rit. Ampak daj no, povej naravnost: kdo je ta moški z brado, posvetljeno s smukecem?

Kaj se je zgodilo tisti dan na Via San Gabriele? In predvsem, kaj si tam počel?

LICIJA: Kolesarila sem iz novogoriške mesnice, z vrečkami na vsaki strani krmila, polnimi štrakule, konjskih rezin, kotletov, masinade. Psi na ulici so tekli takoj za mano.

LINA: Ja, vprašal te je Proustnica ... Contime o tem dejstvu, namesto da rečeš monada. In predvsem naj bo kratko.

LICIJA: Bil je 3. november 1991, pihal je mrzel, vojni veter. Mimogrede, mi lahko poveste, kaj je bila ta hladna vojna?

LINA (vztrajno): Daj no, Licia, sonce žre ure.

LICIJA: No, kolesarila sem po Via Ursiza ...

LINA: In kje bi bila ta cesta? Nikoli nisem slišal njenega imena.

LICIJA: V Novo Gorico pelje dolga cesta za prelazom San Gabriele, tista, polna doprsnih kipov jugoslovanskih herojev. Trdi obrazi, ki vam jih ne bom povedal.

LINA: Ulica se imenuje Erjaceva ulica Licia, ne Ursiza (zavija z očmi, da bi poudarila prijateljičino naivnost). Je mogoče, da se še ni naučil niti ene besede slovensko? Gremo zdaj naprej.

LICIJA: Tam sem vrtela pedala kot raketa, ki jo je lovil trop psov ...

LINA: Nimaš prsta.

LICIA: Da ne bi mogla dihati pršiča, ki je raslo iz hudournika Corno ...

LINA: Ne skačeš naokrog kot ponavadi. Štejte eno stvar naenkrat.

In kaj ima potem s tem rogova spuza? Ta zgodba o gobici je bila namenjena vrženju v Novo Gorico, če hočemo povedati vse. Samo naprej Licia.

LICIA: Torej, ko prispem na prelaz San Gabriele, vidim veliko policistov, v modrem s sirenami, veliko moških v elegantnih oblačilih, vendar s strogimi obrazi ...

LINA: Kot junaki Jugoslavije?

LICIJA: Ne, s strogim obrazom kot moj ded Severino; Bog mu daj slavo.

LINA: Je bil tisti tvoj dedek pokopan v Novi Gorici?

LICIJA: Ne, to je na osrednjem pokopališču, ena najstarejših grobnic. Videli ste me pri družinski grobnici Vodopivec. Poznate Vodopivčeve, Lina?

LINA: Naravni ali peneči Vodopivec?

LICIJA: Če tega ne vem, bom vprašala Joleta Vodopivca, sestro Stanka Bevilacque.

LINA: Dva brata z različnima priimkoma, ki pomenita isto. Zgodovina od fašizma poitalijančenih slovenskih priimkov je zelo žalostna.

LICIJA: Tudi zato, ker so nekateri slovenski priimki v italijanščini xe vigù fora čudni.

LINA: Ko je Staundinger postal Chiaruzzi, Wegscheider Mauri.

LICIA: Toda Mauri je bil tudi Maders, Kircher Dalla Chiesas, Daneucig Danellis ...

LINA: Ja Licia, dovolj, sva razumela. Izgubljeno identiteto so zapisali zgodovinarji. Mimogrede, Licia, nisem razumel, zakaj sem ti prej povedal, da je tvoj ded Severino, trmasti ...

LICIJA: Težko je, da ti ne povem ...

LINA: Zelo dobro, brezбриžno. Skratka, ne razumete, zakaj je ta Severino pokopan v Novi Gorici.

LICIJA: Najbrž si se zmotila, Lina.

LINA: Pri tebi je tako, kot da bi mu dal bonbon v usta. Želel sem samo spomniti, da središče Nove Gorice, zgrajeno od leta 1948, stoji tam, kjer je bilo nekoč staro goriško pokopališče, na območju Grassigna. Na avtobusni postaji še vedno stoji nagrobnik.

LICIJA: A novogoriško pokopališče je v Stari Gori, na cesti proti Ajdovščini.

Resnici na ljubo je sredi gozda.

LINA: Dobra Licia, kmalu se bova vrnila k zgodbi, ki si mi jo povedala o Via San Gabriele. Do sedaj bo kreten, ki te je udaril po krmilu, postal žarek.

LICIJA: Jaz sem tista, zaradi katere izgubiš nit.

DRUGA TABELA BIS

Tolmači: Cossiga, državni uradnik, Kučan

COSSIGA (govori s sardinskim naglasom); (nagovori uradnika): Zdaj, ko je slovesnost končana v goriškem svetišču Redipuglia, peljite me tja.

URADNIK: Predsednik Cossiga, to ni mogoče. Protokol to ne predvideva.

COSSIGA: Jaz sem predsednik republike. Kličejo me Krampa. Jaz sem glavni.

URADNIK: Oprostite, gospod predsednik, kako vam to uspe? Treba je organizirati spremstvo, obvestiti prefekturo in kaj bo potem počel v Gorici?

COSSIGA: Želim se sprehoditi po ulici San Gabriele.

URADNIK: Sprehod? V tem vremenu?

COSSIGA: Želim spoznati svojega prijatelja Milana Kučana. V Novi Gorici me čaka predsednik novonastale Republike Slovenije.

URADNIK: Gospod predsednik, ali želite čez mejo v Novo Gorico na srečanje s predsednikom Kučanom?

COSSIGA: Razumeš me.

URADNIK: Toda Evropska unija še ni priznala samostojnosti Slovenije. Obstaja nevarnost, da bi njegova pobuda povzročila resen diplomatski incident na mednarodni ravni.

COSSIGA: Nič mi ni pomembno. Bom prvi predsednik države, ki bo priznal samostojnost Slovenije. Tudi meje padajo ... in zdaj hočem na vso moč v Gorico.

IZBOR

(srečanje Cossiga Kučan)

COSSIGA (objame Kučana): Dragi Milan, v veliko veselje mi je srečanje s tabo. kako si

KUČAN: Predsednik Cossiga, vaš obisk je v čast. Ste prvi voditelj države, ki sem ga srečal.

COSSIGA: Vem. Italija bo po moji zaslugi prva država, ki bo priznala vašo neodvisnost.

KUČAN: Ta 3. november 1991 je za nas Slovence nepozaben dan. Dragi Francesco, Slovenija ti bo večno hvaležna.

COSSIGA: Hvala Milan. Ta dan je res poseben (Cossiga prime Kučana za roko kot ob izkazovanju zaupnice): Mimogrede, dragi Milan, ko sem prihajal sem, sem srečal žensko na kolesu. S krmila so visele torbe, polne blaga. In jo je lovil trop psov. Veš kaj o tem?

KUČAN: Ne skrbi, Francesco. Moral je biti beograjski vohun. Naši psi bodo poskrbeli, da ga bodo popravili.

TRETJA SLIKA

(prosta cona)

Tolmača: igralec A in igralka B

(glasba vsaj dve minuti pri praznem odru).

Na prizorišče opotekajoče vstopi A, očitno vinjen od alkohola. Sam sebi mrmra nekaj nerazumljivih besed.

B istočasno vstopi na prizor z nasprotne strani, vpadljivo žveči žvečilni gumi.

Oba se zadržujeta, da se obrneta na oder, gledata proti občinstvu z izrazom nekje med presenečenjem in namrščenim obrazom.

Po približno tridesetih sekundah spregovorijo občinstvu.

A: No, kaj je? Še nikoli nisi videl človeka, ki bi bil malce pijanega? Ne skrbi, nocoj sem prišel v gledališče peš, zato ne tvegam izgube licence.

B: Te moti, če žvečim pinceto? Ali ne veste, drage dame, da je to zelo učinkovit sistem za ohranjanje elastičnosti kože obraza in upočasnitev staranja?

O: Mislim, da nas imajo za norce. In se sprašujejo, kaj delamo na odru, eni pijani, drugi predrzni, za predstavo, ki bi morala govoriti o goriški meji.

B: In namesto tega, dragi prijatelji, nismo niti pijani niti nesramni. In niste dobili napačne predstave. Zgodbe se ne začnejo vedno na enak način.

TRETJA TABELA BIS

Tolmači: natararici Fides in Idelma v lokalu

(glas kot star tranzistorski radio): "Če je vaša najljubša ekipa zmagala, nazdravite z Stock 84, če je izgubila, se potolažite z Stock 84..."

Na odru

IDELMA: Nikoli nisem razumela, kaj je pil, če je njegova najljubša ekipa remizirala.

FIDES: Pil sem spritz, ne vina ne vode.

IDELMA: Kaj pa spritz, tisti, ki ga je pil pred tekmo. Zaloga 84 iera bon, žganje, dobre stvari.

FIDES: In ne vem. Izum v Trstu leta 1884. Tovarna g

Zaloga, samo stene. Brez steklenic.

IDELMA: Zdaj so v stari tovarni uredili specializirane klinike za cirozo.

Zdi se mi pošteno.

FIDES: Spomnim se, ko sva šla z očetom na stadion Grezar gledat Triestino.

IDELMA: In ali je oče pil Stock 84?

FIDES: Ob polčasu tudi motoristi, ko je burja tolkla.

IDELMA: Tako rekoč ...

FIDES: Med enim in drugim polčasom je stadionski zvočnik sporočil rezultate prvega polčasa ostalih tekem. Najprej sem molčal o temi pesmi: if your team... (dreamy): kakšni lepi spomini z očetom.

IDELMA: Nisem vedela, da je El Grezar dirkališče.

FIDES: Pravzaprav je bil to stadion v Trstu, zgrajen v začetku dvajsetih let prejšnjega stoletja z imenom Littorio. Ne vem, kaj ima to veze z avtomobili.

IDELMA: Najprej sem ti povedala o zvočnikih, ne vem, če se znam razložiti.

FIDES: Ja, mikrofoni v obliki mehurčka, pardon, pirija.

IDELMA: Če kličeš govorce, si kandidatka za žensko.

(Fides potrto skomigne z rameni)

IDELMA: Ampak kako to, da je Fides zgodbo povlekel iz oglasa za Stock?

FIDES: Torej, samo za klepet. Zdaj ni nikogar v baru. Utrujen sem, če ne govorim.

IDELMA: Poslušaj, Fides, kaj če bi dali ven dva kozarca Stock 84? Go discount do steklenice v omari.

FIDES: Dobra ideja Idelma. Ali hočeš, da dam noter kocko iazo?

IDELMA: Kaj je v žganju? To je bogokletje. Kako nanesti sir težka.

Natakarici srkata kozarce, medtem ko se neelegantno naslanjata na točilni pult. In po prvih dveh kozarcih popijejo še nekaj.

FIDES: Kako dobra je delnica 84.

IDELMA: Pravim si, da tudi če bi Stock imel devetinosemdeset let, bi bilo enako dobro (vpije)

FIDES: Pri vas je vedno ista stara zgodba: takoj ko popijete dve pijači, začnete jokati. In zdaj stavim, da začneš peti romantično pesem?

IDELMA: Uganili ste. Kako si se rešil?

FIDES: V goriških lokalih sodelujemo že trideset let. Kaj bi mi zapel danes?

IDELMA: Pesem "Champagne" Bobbyja Sola.

VERA. "Šampanjec" je zapel Peppino di Capri, ki je pravzaprav iz Neaplja.

IDELMA: Tako je, Bobby Solo je zapel "A Tear on the Face". Tudi mene je zlahka spravil v jok.

FIDES: Seveda, pa tudi Francozinja, prekrita z briljantinom ... daj no, Idelma, tega nočem storiti. Kolesa moraš pocukrati, ker ko jih vzameš iz pomivalnega stroja vedno ostane madež. In potem ljudje renčijo.

IDELMA: In nočeš slišati pesmi "Champagne"?

FIDES: Ok, daj, ampak samo nekaj

IDELMA (izvirna glasbena podlaga): Šampanjec/da nazdravimo Gorici/ki je/najlepše mesto/spomni se/bilo je povabilo/nocoj gredo vsi v Novo Gorico/torej/začela se je zabava/in že/se je vrtelo/motorji niso bili dovolj/s pogledom sem sledila El Stocku/če hočeš/te peljem,če hočeš/Najbolj banalen izgovor/da si pomagamo stati/in ne kockati se po stopnicah/in piti zadnjo kapljico/pred spanjem/natakar Šampanjec.

TRETJA TABELA 3

Tolmači: dve stranki

Dve stranki vstopita v bar. Najdejo Idelmo in Fidesa, ki spita, ker sta pijana.

Stranka A: Vsak dan je tak. Idelma in Fides se ne moreta nadzorovati. Nikoli ni bilo razjasnjeno, ali so več kot le kozarci, ki so jih stregli strankam v svoji desetletni dejavnosti barmanov ...

Stranka B: Ali tisti, ki so kričali. Vendar jih moraš razumeti. Kajti navsezadnje nam na svoj način pripovedujejo pomembno poglavje v zgodovini Gorice.

O: Zgodba, ki nas vrne v leta po drugi svetovni vojni, ko se je Gorica, potem ko se je po treh letih upravljanja zavezniške vojaške vlade vrnila Italiji, znašla s tremi petinami manj deželnega ozemlja.

B: In z nekaterimi deli mesta, ki so ostali v Jugoslaviji. Zelo močan udarec za mestno komercialno gospodarstvo, ki je cvetelo zaradi velike klientele, ki je prihajala iz soške in vipaške doline.

O: Situacijo je poslabšal precejšen prihod izgnancev iz Istre, predvsem iz Polja. Z njimi je prispel tudi poseben ... in precej zajeten predmet: kip cesarja Oktavijana Avgusta. Posneto iz Pole in nato postavljeno na Via Roma pred Avditorij.

B: Izgnanci niso hoteli pustiti bronastega kipa, ki je predstavljal rimsko naravo Istre, v jugoslovanskih rokah. Če povzamemo, razmere v Gorici so bile torej zelo težke tudi zato, ker so izgnanci, sprva tako rekoč nastanjeni v barakah Montesanto, napolnili vrste brezposelnih.

O: Že poln številnih brezposelnih civilnih uslužbencev zavezniške vojaške vlade. A Goričani niso klonili poguma in tako idealno gremo do Piazza Cavour, do točke, kjer se začne Piazza Sant'Antonio. Pred Palazzo Strassoldo je Casa Morassi. V pritličju je bila trgovina z živili Maria Morassija, zgodovinske osebnosti goriškega gospodarstva, sina Giovannija – Giovannina – pionirja emporializma, predvsem pa paradigmatične osebnosti v tragični zgodovini Gorice dvajsetega stoletja.

B: Casa Morassi, ki jo je zasnoval arhitekt Max Fabiani, lahko štejemo za zibelko Svobodne cone Gorica. V dvorani v prvem nadstropju se je takoj po vojni srečala skupina trgovcev z Mariem, da bi poskušali priti do dna strašni krizi, ki je zajela Gorico.

O: Mario Morassi, ki je pozneje tudi prevzel predsedstvo deželne in nato deželne trgovske zveze, je bil med najbolj vztrajnimi zagovorniki pravice Gorice do gospodarske podpore države kot

odškodnina za posledice zaprtja meje in boleče izgube pokrajine.

B: Ustanovitev Svobodne cone Gorica je bila sankcionirana z zakonom 1438 z dne 1. decembra 1948 in 1226 z dne 11. decembra 1957. Določba je predvidevala razdeljevanje brez davkov kvot nekaterih proizvodov, kot so sladkor, kava, semensko olje, maslo itd., in podpiranje lokalne industrije z dobavo surovin (sladkor, kakav, les, železo itd.). Prosto cono so preimenovali v »Goriško zlato«.

Idelma in Fides se zbudita

IDELMA Ja res, Prosta cona je bila goriško zlato. Tudi v tekstilnem sektorju smo pridobili veliko koncesij.

FIDES: Da ne govorim o bencinu, ki je bil pri nas znižan, sicer bi Goričani šli točiti v Jugoslavijo.

IDELMA: V nekem trenutku sem ustanovila tudi Goriški sklad, denar pa sem razdelila med trgovce in ne samo mednje.

FIDES: Toda Evropska unija je prišla pravi čas in nasvidenje od koncesij.

Tako je Gorica znova ostala v spodnjem perilu. Industrija je izginila in še danes ne razumem, kaj je poklic tega mesta.

IDLEMA: Pa vendar je Gorica brez tovarn, brez delavcev, zdaj še brez meja postala evropska prestolnica kulture. Kaj več hočeš od življenja?

FIDES (ponovno se pojavi steklenica Stock 84, tudi strankam natoči dva kozarca, vsi v zboru):
Šampanjec/da nazdravimo Gorici/ki je/najlepše mesto/in če manjkajo mehurčki/tu se vsaj nihče ne naveliča.../Šampanjec...

ČETRТА SLIKA

(napis Tito)

Igralci: Sabato, lažni nekdanji stotnik vojske; Goreda, bivši vodnik vojske

(šepetajo skupaj in se previdno ozirajo naokoli)

SOBOTA: Pinuccio, si dobil vse?

GOFFREDO: Da, gospod, kapitan ...

SOBOTA: Kolikokrat ti moram povedati? To je misija pod krinko. Ne kliči me kapitan, kliči me samo po imenu: sobota.

GOFFREDO: Da, gospod, kapitan ... Oprostite, kapitan Sabato.

SOBOTA: Dragi Goreda, potem pa si se spraševal, zakaj si ves čas bivanja v italijanski vojski ostal narednik... Sabato, kliči me samo Sabato. In klical te bom Pinuccio.

GOFFREDO: Kot ste me vedno imenovali, gospod stotnik... gospod Sabato. Tudi v nedeljo ... ah ah, ji je bila šala všeč?

SOBOTA: Ali je možno, da vam ne uspe izmisliti nič drugega kot neumne šale?

GOFFREDO: Oprostite mi, kapitan, toda tam zgoraj v vojašnici na gori Sabotino ni bilo kaj drugega, v čemer bi lahko uživali, kot zmišljevati neumne šale.
Kako me je zeblo v nočnih izmenah.

SOBOTA: In koliko so vas imeli sovojaki za norca zaradi imena, ki ste ga nosili, ko ste se pritoževali nad svojimi menjavami straže. Tudi poleti te je zeblo...s tem ime.

GOFFREDO: Domoljubno ime, ki mi ga je izbral oče, dobra duša.

SOBOTA: V redu, pozabimo. Osredotočimo se na skrivno misijo.

GOFFREDO: Je nevarno?

SOBOTA: Zelo, sovražnik ima povsod ušesa in oči.

GOFFREDO: Ampak ne vidiš ničesar hudiča. Tukaj v zaselku San Mauro ni niti ulične svetilke.

SOBOTA: Bolje, Pinuccio. poslušaj me Povzemimo: rumena barva, zelena barva, rdeča barva, modra barva, barve mavrice, v bistvu?

GOFFREDO: Tam so.

SOBOTA: Škarje?

GOFFREDO: Izjava.

SOBOTA: In ne odgovarjaj kot v kasarni. videl?

GOFFREDO: Z dvainštiridesetimi zobmi bi tega lahko celo vol prerezal.

SOBOTA: Prihranite podrobnosti. Svetilka?

GOFFREDO: Da, s napolnjenimi baterijami.

SOBOTA: Ja, ker brez baterij, veš kaj bi naredili s svetilko?

GOFFREDO: Ne vem, kapitan. Oh, oprostite, sobota.

SOBOTA: Rokavice?

GOFFREDO: Kot nogometni vratar nisem našel drugih.

SOBOTA: Žoga?

GOFFREDO: Nisem ga vzel. Ni bilo na seznamu.

SOBOTA: Goreda sem se hecala, a razumem, da določene nianse niso za vas.

GOFFREDO: Oprostite, Sabato, ampak kakšna misija je to? Zakaj smo vrtnarji in slikarji inkognito?

SOBOTA: Kakšni vrtnarji. Kmalu vam bo jasno, za kaj gre. Zdaj pa gremo naprej, čaka nas vzpon na Sabotino. Dolga noč bo.

GOFFREDO: Na vaš ukaz, gospod kapa...

ČETRTO TABELA BIS

Tolmači: Ester in Sonia, sestri iz Gorice

ESTER (gleda skozi daljnogled z okna hiše): In vendar je nekaj na Sonji, kar se mi ne zdi smiselno.

SONIA: Ester, pridi zdaj in poglej ta kanu. Je možno, da nočete v hišo gospe Armande?

ESTER: Vem, kaj iščem v Armandini hiši. Boš videl, da bom prej ali slej izvedel.

SONIJA: Za dve roži, kakšno življenje orje.

ESTER: Ali podarjate rože? V zadnjih mesecih ga je vrtec ukradel z groba moje mame.

SONIA: Kako pa jo prepričaš, da je bila tam?

ESTER: Ja, ja, ja. Ali poznate modre tulipane, ki sem jih dal Bettini? Tisti čedni fantje, ki so jih vse babe na pokopališču pohvalile?

SONIA: Zelo lepo. So tudi ti izginili?

ESTER: Seveda ne. Veste, kje so končali?

SONIA: Ne, nadaljuj.

ESTER: V kristalni vazi na mizi v dnevni sobi gospe Armande.

SONIA: Ampak nekdo drug bo, daj no. Minili so trije tedni, odkar sem jih kupil. Spomnim se, ker je bila obletnica moje mame.

ESTER: Motiš se, Sonia. Čez dva tedna bo obletnica smrti mama.

SONIA: Ampak mislila sem na obletnico, ko jo je očka odpeljal. Tisti dan se ni mogel zadržati. Ok, zdaj pa grem na vrt pospravljat gredice.

ESTER: Namesto tega se bom vseeno malo zabavala s kanujem. Danes nenavadno ne vidim moža gospe Armande, tistega Pinuccia. V štiridesetih letih v vojski ni nikoli zapustil čina zasebnega narednika. Poleg tega je imel v hiši generalko: gospo Armando.

SONIA: To je Esther, ne najdem več svojega vrtnega orodja. In niti vratarske rokavice, ki smo jih želeli podariti nečaku.

ESTER: Spravil jih bo v klet med mamine norce.

SONIA: Lahko bi bila, ampak tam spodaj ne vidim clinza. Vse je temno. In niti svetilke ne najdem. In niti barve, ki sem jih potreboval za barvanje ograje: hotel sem jo narediti kot mavrico zdaj, ko v Gorici vsi govorijo o miru.

ČETRТА MIZA TRETJI

PINUCCIO: Presneto, kakšen zalogaj je plezati na Sabotinu. In kaj zdaj počnemo v soboto?

SOBOTA: Kako si me drzneš poklicati v soboto. Jaz sem vaš poveljnik.

PINUCCIO: Preklete, so ti zaradi napora zavrteli možgane?

SOBOTA: Oh, tako je, smo na tajni misiji. Torej, moraš pobarvati kamne, ki sestavljajo besedo Tito. se spomniš S čopičem premažite črto vsake barve mavrice.

PINUCCIO: In kaj če naredimo Tita za pacifističnega maršala?

SOBOTA: Naredi, kot sem rekel. Medtem z vrtnim orodjem počistim rastlinje z bližnjega znaka Živela Italija. Nahaja se nedaleč od našega vojašnica.

PINUCCIO: Preklete, zdaj sem se spomnil. Zložili smo jo v prostem času, lepo veliko, ki se je slišala iz Gorice. Ja, bilo je tik ob starem napisu Nas Tito.

SOBOTA: Bravo Pinuccio. Tako bodo lahko Goričani jutri zjutraj občudovali spisa Tito in W l'Italia v neobjavljeni verziji.

PINUCCIO: Oprostite, Sabato, vendar bi vas rad nekaj vprašal. Kaj ima ta zmeda pisanja zdaj, ko sta Nova Gorica in Gorica evropski prestolnici kulture?

SOBOTA: Kaj ima s tem, kaj ima s tem. Logično je, da so nas zasipali z bedarijami o tem, da ni več meja ...

PINUCCIO: Res je.

SOBOTA: Namesto pušk, s katerimi smo v času hladne vojne branili mejo, se torej danes oborožimo tako rekoč z barvami in čopiči, da z barvami miru pobarvamo kamnite napise. Ali morda komu škodujemo?

PINUCCIO: Kakšna odlična ideja v soboto. Na tej točki mi dovolite, da vas imenujem stotnik.

ČETRTO TABELA KVAT

ESTER (še vedno skozi daljnogled): Sonia, ne boš mi verjela. Toda na Sabotinu se je spet pojavil napis Živela Italija, pobarvan v mavrične barve.

SONIA: Daj no, kaj vidim? (vzame daljnogled): Res je in ... da je napisano Tito tudi risal kot mavrico. Samo naša ograja je še vedno v ruševinah.

ESTER (spet z daljnogledom): Ampak tisti človek tam zgoraj se mi zdi ... ja, res je tisti bubez Pinuccio. In ta drugi je njegov prijatelj Sabato: kliče se kapitan. Tudi če je zaradi pomanjkanja preoblikoval vojaški rok, mu je stopilo v glavo. Vsak dan se igram z vojaki. Ali imate denar?

SONIA: Vem, vendar do določene točke. Pravimo, da sva dva naivneža, a globoko v sebi razumeva pomen besede "meja ne obstaja več" bolje kot kdorkoli drug.

ESTER: Sonia ve, da imaš prav. Zdaj pa gremo v klet iskat vratarske rokavice.

SONIA: In barve za barvanje ograje z mavričnimi barvami. Tako se bomo družili tudi z gospo Armando.

PETA MIZA

(rdeča zvezda)

Tolmača: igralec A in igralka B

A: Če pa bi morali povedati zgodbo Gorice z najpomembnejšimi datumi, kaj bi izbrali?

B: Dobro vprašanje, ni lahko odgovoriti. Da ostanem od povojnega časa do danes, bi začel s 4. majem 1980, s Titovo smrtjo in sprva latentnim, nato pa razdiralnim začetkom razpada Jugoslavije. In kateri je za vas najpomembnejši datum?

O: 13. april 2015. Ne dvomim.

B (premišljuje, razmišlja): 13. april 2015? Pojma nimam, kaj se je zgodilo tisti dan. Mi lahko razložiš?

O: Tistega dne so v knjižnici republiškega senata v Rimu slovesno odprli razstavo o Gorici dvajsetega stoletja, ki jo je naročil pokojni Dario Stasi, novinar in ustanovitelj revije Isonzo–Soca, prvega časopisa, ki je pripovedoval zgodbo brez meja.

B: In zakaj je bila ta razstava tako pomembna?

A: Ker je Gorico s svojo kompleksno zgodovino pripeljala v središče italijanskih republiških institucij. Spominjam se privlačnega govora senatorja Sergia Zavolija, enega največjih italijanskih novinarjev vseh časov.

B: Kot Gianni Bisiach iz Gorice, ki je tudi ustvaril program "Radio anch'io".

O: Ja, to je res. Je tudi odličen novinar. In veste, kaj so obiskovalci razstave v Senatu najbolj cenili?

B: Mislim, da razumem.

O: Rdeča zvezda, ki jo je Tito leta 1947 postavil na streho postaje Transalpina.

B: Goričanom vreči simbol svoje zvezne republike v obraz.

A: Da, tako je. A to še ni vse.

B: Razloži se.

O: Med koncem leta 1947 in 1948 je na to postajo, nekoč imenovano postaja Montesanto, prišlo veliko mladih prostovoljcev iz oddaljenih republik novonastale Jugoslavije, da bi gradili novo mesto Nova Gorica.

Tudi za njih je bil zato simbol nove domovine zelo pomemben in so ga videli takoj, ko so izstopili iz vlaka, saj so razumeli, da gradijo novo mesto in novo družbo.

B: Če se prav spomnim, je tista zvezda, simbol Titovega socializma, skoraj po čarovniji postala komet.

O: Dobro se spomniš. Za božič leta 1990, preden je Slovenija še postala samostojna republika, je zvezda iz socialistične ikone postala komet.

Slovenski železničarji so jo preuredili v simbol miru.

B: Toda že takrat je Esther stala pri oknu svoje hiše in gledala skozi teleskop.

PETA TABLICA BIS

Tolmači Ester in Sonia

ESTER (gleda skozi teleskop): In vendar Sonia obstaja nekaj, kar se mi ne zdi smiselno.

SONIJA: Oslepela boš, če boš gledala skozi krošnjo. Kaj delaš tokrat?

ESTER: Se spomniš zvezde?

SONIA: Ne govori z mano. Sinoči sem vstal iz postelje, da bi šel na stranišče, pa nisem prižgal luči. Z nogo je udaril ob rob postelje. Videl sem zvezde na nebu. Še vedno me ljubi.

ESTER: Videla sem vse zvezde na nebu, pa vseeno mislim, da ena manjka.

SONIJA: Če vidiš, da veliki voz trka, ti bo prinesel zvezdico od prodajalca gum. Toda kaj želite zamuditi, zvezde? Od katerih na koncu opazite tiste iz observatorija Farra.

ESTER: Oh, dobro. Jih bom vprašal, kje je končalo.

SONIA: Kakorkoli že, sinoči, ko sem se vrnila v posteljo, me je bolela noga in hrbet, ker sem šepala ...

ESTER: Kaj se je zgodilo Sonia? Ste spoznali gospo Armando?

SONIA: Kaj, gospodična Armanda, gotovo je kradla rože ... Nimam občutka, šestega čuta, slutnje, drhtenja, topline ...

ESTER: Madonna, Sonia: slišiš se kot nekdo, zaradi katerega se mize vrtijo ... saj si star človek, ki nima več toplote ...

SONIA: Kakorkoli, slišala sem glas, ki mi je rekel, naj zaprem okno.

ESTER: In si ji povedal?

SONIA: Seveda, je vztrajal glas. In ko sem odprl polkna, me je zaslepila močna svetloba. Kot pri padajoči zvezdi.

ESTER: In so bili trije modreci?

SONIA: Ne, to zagotovo ni bilo to. Ukradel sem jih, gospa Armanda. Videti moraš več Magov, ki sem ti jih ukradel iz glave.

ESTER: Kje pa je bil ta komet?

SONIA: V smeri postaje Montesanto. Tam gor sem namesto rdeče zvezde veslal tudi jaz.

ESTER: Glej, ali vidiš, da sem imela prav? Zdaj razumem, kaj je bilo narobe z mano. Tudi s kanujem sem videl, da se je namesto rdeče zvezde pojavil komet.

SONIJA: Ja, a si videl, kdo je na strehi ugasnil luči z rdeče zvezde?

ESTER: Ne, povej mi, Lori?

SONIA: Točno oni, oblečeni v železničarja: Sabato in Pinuccio.

ODKLOPLJENOST

B: Razumem, da ni lahko premagati šoka, ki so ga povzročile dogodivščine Sonie, Ester, Sabata in Pinuccia, vendar konec resnične zgodbe o rdeči zvezdi zahteva pozornost.

Tako, spomnim se, da so jo jugoslovanski železničarji po 12. januarju 1991 dokončno odstranili. Od tam so ga preselili v depo Goriškega muzeja, dokler leta 2005 ni bil postavljen prvi obmejni muzej, kjer je glavna atrakcija rdeča zvezda.

ŠESTA MIZA

(hladna vojna)

Na prizorišče se vrneta Lina in Licia.

LICIA: Preden grem domov, Lina, hočem, da mi poveš, kaj je bila ta hladna vojna. In ta železna zavesa tudi. Neko poletje sva z očetom šla v Ravascletto, ki je blizu Cortine d'Ampezzo, a tam nisva videla nobenega konja.

LINA: Ja, ker se vidita Cortina d'Ampezzo in Ravascletto. Cossa zadene Ravascletto. Če se te kdaj dotaknem, ti ne bom dal te živčne razjede, ki te pride poslušat.

LICIJA: Dobro, daj no. Ne jezi se. Povej mi, kaj je ta železna zavesa. In hladna vojna. Ali gre za isto stvar?

LINA: Poznate cesto Mainizza v Gradisci, blizu Borgo Saletti?

LICIJA: Kje je nekoč šlo vse pod vodo, ko je bila Soča v poplavih?

LINA: Ja, prav v tem logotipu.

LICIJA: Torej je bila hladna vojna potop?

LINA: Ja, de spriz: voda iz Soče in grozdje iz vinogradov Collio. Utihni, če hočeš varčevalec.

LICIJA: Kakšne manire ima Lina do tebe.

LINA: Skratka, na Mainizzi pri Borgo Saletti je kot garaža na robu ceste v smeri proti Gorici.

LICIJA: Takšna delavnica?

LINA: Ja, nekaj rezervnih delov iz Zerveija. Ko bi le lahko naredili skok ... Toda kaj narediš? Takšna garaža je bila kot skrivališče za tanke, pripravljeno na strel, če bi prišlo do invazije na Jugoslavijo. In tako kot tisti na Mainizzi ob črti Vizin na meji je bilo veliko položajev.

LICIJA: Vsi s tankom?

LINA: Ne, nekateri so uporabljali frače ... Seveda s tanki. In tam so bili tudi bunkerji, skrite jame, skratka od Milj do Brennerja je bila prva linija položajev za nevtralizacijo sovražnika.

LICIA: Pravzaprav je v gorah, blizu prelaza Brenner, hladno. Go razumel: zato se je imenovala hladna vojna.

LINA: Čestitke Lina. Nikoli me ne razočaraš.

LICIJA: In kaj je bila železna zavesa?

LINA: Prebrala te bom Wikipedia: Železna zavesa je izraz, ki se na Zahodu uporablja za opis mejne črte, ki je Evropo delila na dve ločeni območji političnega vpliva od konca druge svetovne vojne do hladne vojne.

LICIJA: Ne razumem kajzerja Licia.

LINA: Jaz tudi ne. Ampak veš kaj ti govorim.

LICIJA: Kaj slišim Licia.

LINA: Naredimo predstavitev, zamah s šminko, britvico pod pazduho in gremo na Piazza Transalpina slavit to evropsko prestolnico kulture.

LICIJA: Dobra ideja Lina. Toda ali moram prinesiti izkaznico?

LINA: Nisi več v službi Licija, kje je čas. Zdaj sta Gorica in Nova Gorica eno, kot sem rekel. Adijo meje, železna zavesa, hladna vojna in predpustniška vojna.

LICIAS: In tako smo se lepo sprehodili po ulici Uriza.

LINA: Ja Licia, naj živi ulica Uriza z vrati slovenskih likov.

Skrajni čas je, da se jim tudi vi malo nasmejite.

SEDMA MIZA

(ikonično prizorišče Casa Rossa)

Tolmači: igralec A, Silvana in Vittorio

A (nagovori občinstvo): Ali veste, kaj rečejo bratje, preden spijejo zadnji kozarec vina? Ne, ali me ne boste pustili kot cjane? In ne bomo vas pustili, da se ne spomnite, ko smo šli v Jugoslavijo po nakupih in morali skozi varnostne preglede na mejnem prehodu Casa Rossa.

VITTORIO – Meso?

SILVANA – Pol kile mletega mesa, dve kili kotletov, dobro je, mehko meso.

VITTORIO – Kje?

SILVANA – Pod pokrovom...

VITTORIO – Covrisedil?

SILVANA – Pod rit! Se nisi zavedal?

VITTORIO – Zdelo se mi je, da se počutim malo bolj pokončno. Ljubim tudi tvoj hrbet, Silvana...

SILVANA – Se zdi, da je zdaj čas za pritoževanje? Raje: žganje, Stanigranica?

VITTORIO – Tri steklenice žganja, v rezervni sobi.

SILVANA – Tri ozka grla? Kako velik je rezervni predal?

VITTORIO – Ne, pojdi po riodo.

SILVANA – In Stanigranica?

VITTORIO – Štiri steklenice! Ena za tvojo mamo. Gospa Ines me je zelo prosila za ciorghelo.

SILVANA – Zakaj pa zadnje čase vedno hodiš k moji mami ... Kam je dala steklenice?

VITTORIO – Namestite in prilepite za odbijač.

SILVANA – Bencin, koliko litrov?

VITTORIO – Poln. Toda preden prečkamo mejo, se moram spomniti, da ponastavim ročico rezervoarja za gorivo. Dal sem ga v rezervo, da ne morem zanikati, da je opravil vse.

SILVANA – Kakšen genij!

VITTORIO – Poglej, tvoja bluza je vsa uničena.

SILVANA – Kje? Tvoj prašič, poglej sem! Šele preden se znebim birokracije, bom popustil ta režim...
(ironično) Pa ti, si staknil kolike?

VITTORIO – Kapljice za oči? Kaj je noter?

SILVANA – Oči si moraš opeči.

VITTORIO – Ne, razen hrbta sem v redu.

SILVANA – Čudno, ko sem bila v vrsti pri mesarju, sem te gledala, ko si me čakal. Včeraj sem te prilepila na plakat filma Brigitte Bardot, fotografirano popolnoma golo, brez črne črte cenzure kot v Italiji.

VITTORIO – Kaj hočeš ... Tako te uporabljam, več te moram imeti. Jugoslavija želi dokazati, da je odprta, moderna država ...

SILVANA – Kazati Bardotove joške takim kot si ti? Enostavno in slepo! (pokaže svoje prsi) Vi moški ne vidite, kaj se dogaja naokoli. Vse prave stvari, ne le plakati.

VITTORIO – Da, prav imaš, zdaj pa utihni. Mi smo na vrsti. Kašča se bliža našemu avtomobilu. Veste, da je pri nas na mejnem prehodu Casa Rossa kontrola veliko bolj temeljita.

SILVANA – Kašča bo stroj razstavljala kos za kosom. Sedeži na eni strani, tepihi na drugi, rezervni tepihi...

VITTORIO – Ne, tega ne, rekel sem ti, da sem ga odnesel ...

SILVANA – Devica Marija! Kakšen norec obraz ima!

VITTORIO – In kakšen baraben obraz. da ga! Kar drhti me. Če odkrijete naše tihotapljenje, veste, kaj se bo zgodilo?

SILVANA – Blago moramo pustiti in plačati kazen.

VITTORIO – Neee, veliko slabše. Poleg vsega drugega ga bo vrgel noter za eno noč. Slišal sem, da njihove celice, tukaj na prelazu Casa Rossa, vse razpadajo in so okužene s črvi... ščurki.

SILVANA – Bodi moj moški, potem pomisli na Bardot, ki ti bo dala pogum. Soočite se s sovražnikom!

GRANICIARO – (sleng jugovzhodnega tipa, strog in grozeč ton) Doberdan, kaj prinesi?

VITTORIO – (ženi) Sprašuješ, ali sva iz Doberdòja?

SILVANA – Ampak kaj ima Doberdò s tem, pozor, njemu ni treba veliko ...

GRANICIARO – (vse bolj grozeče) Kaj skrivaš pod ritjo ali v avtu?
Povej resnico ali ti bom razbil avto. Kaj izjavljate?

VITTORIO – (dela se naivno) Nič, samo sprehajali smo se po hladu parka Panovec ...

GRANICIARO – Ne zavajaš me, Italijan. In zdaj boste videli pokrov motorja. Boš videla, da se ti ne bo več dolgčas šaliti z mano ...

ODKLOPLJENOST

VITTORIO – (za volanom) Silvana, danes je zelo enostavno prestopiti mejo.
Tokrat debela niti videl ni. Rekel sem mu: "Nič za prijaviti!"

SILVANA – In ti je verjel?

VITTORIO – V tistem trenutku ga norec iz Milite sploh ne bi videl, tudi če bi imeli v avtu top. (plakat Brigitte Bardot se odpre)

SILVANA – In mislite, da je prodajalko v kašči presenetila fotografija napol gole Brigitte?

VITTORIO – In zakaj potem!

SILVANA – Tvoje oči so še nekaj razjasnile ... (poudari svoje oprsje) Previdno, pazi na cesto!

VITTORIO – Oh, kaj moraš narediti za dva kozarca Stanigranice? A pri kašči ni mogla ostati ...

OSMA SLIKA

(Gorica pripoveduje svojo zgodbo in konča z Go2025)

Interpretacije: pripovedovalec, dedek Igor, vnukinja Maia, Gorica

PRIPOVEDOVALEC: Javnost nam bo oprostila, če smo se malo norčevali iz zgodovine tega ozemlja, a nasmeh nikomur ni škodil.

Vsekakor pa se dobro zavedamo, kaj se je tukaj dogajalo v nemirnem dvajsetem stoletju. Toda danes je ta grda zgodba le še spomin.

In preden vas zapustimo, se nam zdi prav, da predstavimo absolutnega protagonista te zgodbe: Gorico.

(začudeno in jezno): Ampak, ampak ... kaj je to glasba? Kdo poje

(izven ekrana se poje satirična pesem):

General Cadorna je pisal kraljici: če hočeš videti Trst, ti ga pošljem kot razglednico.

General Cadorna je poln uši, je pisal kraljici, če želi imeti "nekaj".

General Cadorna je napisal stavek: vzemi mi Gorico in te bom poslal na dopust.

IZBOR

IGOR: Veš, moja ljubljena nečakinja Maia, v Cadorni Gorici so ji jo vzeli med osmim in devetim avgustom 1916. Šesta soška bitka. Pred zadnjim bi se borilo še šest: Caporetto.

MAIA: Kaj praviš, dedek? Uporabljate staromodni, zastareli, celo seksistični besednjak.

Enega ne vzamejo, enega ne osvojijo, enega ne ubijejo, enega ne zavnajo z zemljo. Mesto je kot ženska, če jo imaš rad, jo moraš zaščititi. A kot kaže, v Gorici ni šlo tako.

IGOR: Italijani so ga skrčili na kup ruševin, Avstrijci so ga opustili, da so šli v gore in reorganizirali obrambno črto.

MAIA: V šoli sem preučevala prvo svetovno vojno in si predstavljala, kakšni so Monte Santo, Santa Caterina, San Michele, San Marco, Kalvarija.

Svetniki, ki jih je zaznamovala groza vojne, ki so jo imenovali Velika ali Prva, ki pa ni bila ne Velika ne Prva. Predvsem pa ni bil zadnji.

(Kratek premor, za poudarek vstopa na prizorišče goriške igralke, rahlo ponošena oblačila, odnos med utrujenostjo in resignacijo)

GORIC: Zdaj vsi govorijo o meni, Gorici. Vendar me nihče ne pozna dobro. Seveda je delno tudi moja krivda. Ne maram dajati zaupnic.

Ampak po tem, kar so mi naredili, ne verjamem nikomur več.

Avgusta 1916 sem prvič postal Italijan. Za nekatere druga, po Serenissimi, babici italijanske domovine, me je zasedala od 1508 do 1509 in mi v dar pustila velikega leva.

Konec oktobra 1917 sem se vrnil pod nadzor Dunaja; To se je zgodilo po bitki pri Caporetu, ko je italijanska tretja armada ščitila umik kraljeve vojske na Piavi.

MAIA: Na Piavi mislite, gospa Gorizia.

IGOR: Ne motite je, Maia. Glede Piave ima Gorica prav.

GORIC: Nekoč, draga Maia, so bile reke ženskega rodu in so želele ženski določni člen. Navsezadnje je voda plodnost, voda je ženska. Kot Soca.

IGOR: Ampak vojna je izbrisala tudi to resnico ... Oprostite, gospa Gorizia, kar naprej.

GORICA: V Italijo sem se vrnil novembra 1918 in mislil sem, da je smrti in uničenja dovolj.

Pred vojno sem bil več kot petsto let mesto habsburškega cesarstva.

Na čase Grofije imam zmedene spomine, zagotovo nisem bil najpomembnejše mesto, tudi če sem mu dal svoje ime.

Kot otrok sem bil malo več kot vasica na hribu, gorica v staroslovanskem jeziku.

Rodil sem se 28. aprila 1001, ali tako pravijo dokumenti, s katerimi me je cesar Oton III. odstopil oglejskemu patriarhatu. Ampak to je druga zgodba.

IGOR: Tudi dvajseto stoletje za Gorico ni bilo stoletje miru. Obrazgotinjen in prestrašen zaradi dveh svetovnih vojn, preplavljen s temnimi in tragičnimi povojnimi obdobji.

MAIA: Vem, dedek, med obema spopadoma ji je bilo zadano ponižanje večjezične identitete, ki jo je izbrisala modifikacija njenih slovenskih priimkov, ki so bili režimu nepriljubljeni.

GORIC: Po prvi svetovni vojni, kot da to, kar se je zgodilo, ni bilo dovolj, so Italijani in Slovenci drug drugega dolgo izzivali, da me imajo. In po drugi vojni je bilo še huje. Bilo mi je vseeno, ali sem Avstrijec ali Italijan.

Moji ljudje so bili preprosti: Italijani, Slovenci, Nemci, Judje in Furlani so živeli v miru in tolerirali medsebojna občasna nesoglasja.

Tu je bil iredentizem blag, na podeželju so duhovniki pomagali kmetom z odpiranjem podeželskih bank in prvih zavarovalnic, potem pa sem imel hotele, zabavišča, imel sem dve železniški postaji in dober zrak za počitnice. Imenovali so me avstrijska Nica.

IGOR: 17. septembra 1947 je Gorica spet tretjič postala italijanska. Leta 1953 je zagrozil s tretjo svetovno vojno, če ne bo imel Trsta.

Spet trese Gorica. Na tisoče vojakov, na obeh straneh meje, pripravljenih na boj za mesto.

MAIA: Leta 1948 se je rodila Nova Gorica, zgrajena lepo in drzno le nekaj korakov stran od stare Gorice. Velika rdeča zvezda na strehi postaje Transalpina, ki je bila za Goričane postaja Montesanto. Saj se je spomniš, kajne, dedek?

IGOR: In kako sem lahko pozabil?

MAIA: Težka leta železne zavese, meje med sovjetskim blokom in demokratičnim Zahodom. Nato Titova izbira za umik iz ZSSR in prve odprtine ob meji.

IGOR: Kot v nedeljo, 13. avgusta 1950.

GORICA: Metlasta nedelja se je zapisala v zgodovino.

MAIA: Slišala sem, da se sliši kot nepozaben dan. Evropski dan pred rojstvom Evropske unije.

GORIC: Sem sramežljiva stara gospa, malo zaprta, zadržana do te mere, da bi bila videti čemerna, vsekakor ne lepa, kot je Saba napisala za mojo sestro Giuliano, mesto Trst.

Preveč sem trpel in ne morem tolerirati tistih, ki uporabljajo zgodovino za vsiljevanje svojih idej.

Danes lahko Novo Gorico imenujem moja mala sestrična, a do pred nekaj leti bi mi bilo gorje vsakogar, ki bi jo omenil. Videl sem, kako se rojeva, leta 1948. Na stotine fantov in deklet je trdo gradilo mesto, ki ga je zasnoval arhitekt Edo Ravnikar, učenec mojstra Le Corbusierja. Nova Gorica mi je bila vedno všeč, široke ulice z drevoredom. Škoda za tiste barake Ruski bloki ali še huje kitajski zid. Mislili so, da me bodo prestrašili z gradnjo tistih barak blizu meje.

Leta 1991, z osamosvojitvijo Slovenije, sem si oddahnil.

Sramota za mrtve v Rdeči hiši, ki so padli v spopadih med nezavisniki in federalisti

Spominjam se tistih dni, na stotine ljudi je prišlo pogledat vojno. Videti vojno, kot da bi bila video igrice!!! Ali razumete, zakaj moškimi ne zaupam tako zelo?

MAIA: Ja, tisti tragični dnevi izpred 33 let se zdijo daleč. Potem pa sta praznika 30. aprila 2004 in 20. decembra 2007 te trenutke razvodenila.

Z vstopom Slovenije v Evropsko unijo in posledično vstopom v schengenski sporazum so meje izginile.

GORICA: Mamma mia, veliko vode je preteklo pod soškimi mostovi. In zdaj, ko bi rada imela končno malo miru, kaj mi delajo? »Polepšaj se za leto 2025,« so mi rekli.

(poudarjeno sleče plašč in pokaže obleko z bleščicami): Lepa meni, ki sem bila vedno čudovita!!!!

KONEC
